

opinie&analyse

INTEGRATIE IS JURIDISCH MOEILIK TE VERPLICHTEN

De nieuwkomersverklaring heeft iets van een buffetversie van onze grondrechten, meent **JOGCHUM VRIELINK**. Ze noemt de rechten waarvan aangenomen wordt dat de huidige stroom moslimmigranten ze niet aanvaarden. De rechten waar we zelf weleens moeite mee hebben, zijn dan weer niet terug te vinden.

Een boeketje grondrechten

JOGCHUM VRIELINK

Wie? Postdoctoraal onderzoeker rechtsfaculteit KU Leuven.

Wat? Of je een verklaring met een bundeltje grondrechten nu ondertekent of niet, het kan nooit de basis zijn om je automatisch de toegang tot het land te ontzeggen.

Nieuwkomers in ons land moeten voortaan een verklaring ondertekenen (*DS 31 maart*). Daarin moeten ze beloven zich in onze maatschappij te integreren en onze wetten, rechten, plichten en waarden te erkennen en na te leven. Leo Neels acht zo'n verklaring begrijpelijk, Dyab Abou Jahjah ziet ze als een 'middenvinger naar een deel van de bevolking' (*DS 1 april*). Zelf heb ik veel begrip voor pogingen om de randvoorwaarden van onze ontvangst helder te stellen. Wel heb ik juridische vragen bij de inhoud van de tekst en vooral bij wat men ermee wil aanvangen.

Eenzijdig gekozen

Bij iedereen die onze mensenrechtenteksten en Grondwet met een beetje aandacht heeft bekeken, springt vooral de selectiviteit van de verklaring in het oog. Slechts vier of vijf rechten en vrijheden worden genoemd. Over alle andere zegt de verklaring niets. Een van de genoemde rechten staat niet eens in de Grondwet of het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens: het recht op vrije seksualiteitsbeleving is een uitwerking van andere grondrechten als privacy en persoonlijke autonomie. Eigenlijk komt het hierop neer: men noemt die rechten waarvan men denkt dat de huidige stroom aan moslimmigranten ze niet aanvaarden én die ons niet storen. Grote afwezigheid zijn de rechten waar we zelf wel-

Wie geen redelijke inspanning levert om te integreren, kan in de problemen komen. ©Dieter Telemans

eens moeite mee hebben. En dat zijn er ook wel wat. Zo lezen we niets over hoe moslims bij ons de grondwettelijke vrijheid hebben eigen scholen op te richten en hun geloof publiek te beleven en dat ze hun kinderen islamitisch mogen opvoeden. Ook over de passieve politieke rechten (jezelf verkiesbaar stellen) staat niks te lezen. Ook de wel genoemde rechten doen, qua formulering, wat eenzijdig gekozen aan. Zo staat er bij de expressievrijheid niet iets als: 'Oh ja, het is uiteraard ook uw goed recht dat u anders denkt dan "wij" over sommige dingen en u mag die ideeën ook vurig uiten en verspreiden.' Grondrechten zijn een onlosmakelijk geheel, geen goedkoop fastfoodbuffet waar je zomaar naar believen uit kunt kiezen. Bovendien binden die rechten in eerste instantie de overheid zelf, eerder dan wie aan

haar is onderworpen. De overheid moet vooral zelf de rechten respecteren en waarborgen van wie op haar grondgebied verblijft. Ook daarover geen woord.

Problematisch of symbolisch

Belangrijker dan de selectiviteit is de rol die de verklaring in de praktijk zal spelen. Dat blijft nog wat onduidelijk, maar in de media verklaarde staatssecretaris voor Migratie Theo Francken (N-VA) dat het alleszins geen vrijblijvende formaliteit mag zijn. Zo wordt, tijdens de behandeling van de asielaanvraag, het niet ondertekenen van de verklaring aan het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen gemeld – de (onafhankelijke) instelling die asielaanvragen onderzoekt – opdat die dit gegeven in zijn beslissing 'meeneemt'. Voorts zou de aanvraag tot gezinshereni-

ging onontvankelijk zijn tenzij het document wordt ondertekend. En wie nadien, als onderdeel van zijn integratieverplichtingen, geen 'redelijke inspanning' levert om de verklaring na te leven, kan eveneens in de problemen komen.

We lezen niets over hoe moslims bij ons eigen scholen mogen oprichten of hun kinderen islamitisch mogen opvoeden

Zo'n 'harde' rol van de verklaring ligt juridisch moeilijk. Zo kan het niet ondertekenen van de verklaring alvast geen weigerings- of uitsluitingsgrond voor asielbescherming vormen. De Europese asielinstrumenten laten dat simpelweg niet toe. Verder kan het al helemaal geen automatische verwijderingsgrond zijn. Het zogeheten *non-refoulement*-beginsel verbiedt dat iemand zou worden teruggezonden naar een land waar hij vervolging te vrezen heeft of waar zijn veiligheid in gevaar is. Wat betreft gezinshereniging zijn er Europese verplichtingen die het onmogelijk maken een aanvraag automatisch onontvankelijk te maken. Er moet steeds een individuele beoordeling en belangenafweging zijn. Op dezelfde manier kan het 'onvoldoende' naleven van de verklaring bij de integratieverplichtingen evenmin automatisch het einde van iemands verblijfsrecht betekenen. Ook hier moet rekening worden gehouden met individuele omstandigheden en aanspraken. Kortom: de verklaring is misschien niet zo zeer louter symbolisch bedoeld, maar ze zal in de praktijk wel overwegend symbolisch moeten zijn. Zo niet schendt zij paradoxaal genoeg zelf de grondrechten die zij wenst te verdedigen.

Een verklaring zal niet genoeg zijn

De nieuwkomersverklaring lijkt niet strijdig met de grondrechten. Toch roept ze vragen op. Zo gaat ze verder dan het respect voor onze rechtsstaat, maar doelt ze ook op bepaalde waarden. Hoe werden die geselecteerd? Wie zal nagaan of ze ook echt worden nageleefd? Vreemd dat het parlement niet betrokken werd bij een tekst met zo'n waardebeoordeling. In werkelijkheid legt de verklaring de vinger op een oude wonde: in België zijn het migratie- en integratiebeleid twee verschillende zaken. Zo komt het het federale niveau toe om verblijfstitels af te leveren, maar zijn het de gemeenschappen en gewesten die bevoegd zijn op het gebied van integratie. De federale overheid beheert de toegang tot het grondgebied, de gemeenschappen en gewesten hebben de hefbo- men in handen op het gebied van onder-

wijs, huisvesting, werk en economie. Na de Tweede Wereldoorlog organiseerde ons land een economische migratie. Het is pas veel later dat het zich iets begon aan te trekken van het verblijf op lange termijn en de families van die buitenlandse werkkrachten. Dat gebeurde zonder veel visie op stadsontwikkeling en maatschappij, een coherent integratiebeleid bleef uit. In bepaalde gewesten werd ook lang geweigerd om volwaardige integratietrajecten op poten te zetten. De verklaring is te meer een symbool omdat ze zich maar richt tot een deel van de nieuwkomers. Het is onmogelijk om zo iets op te leggen aan migranten uit de EU. Ze heeft in eerste instantie ook weinig praktische gevolgen: voor een nieuwkomer volstaat het de tekst te ondertekenen om zijn recht op verblijf niet op het spel te zetten,

wat hij er ook over denkt. Daarom zou de verklaring beter later in het proces aan bod komen. Is het niet logischer om ze te laten ondertekenen als iemand zijn verblijf van bepaalde duur omgezet wil zien naar een verblijf van onbepaalde duur? We vragen ons ook af hoe de opvolging zal lopen: hoe ga je de integratie op basis van die waarden na als je een federale overheid bent en integratie afhangt van andere bevoegdheidsniveaus?

De nieuwkomersverklaring legt bloot dat het federale niveau over weinig echte tools beschikt op het gebied van integratie, terwijl het wel de migratie moet regelen. En daar zit de angel. Als we het migratie- en integratiebeleid eindelijk met elkaar willen verzoenen, dan is het hoog tijd om er ons samen aan te zetten – federale overheid, gemeenschappen, gewes-

ten, instellingen en middenveld. Hoe kunnen we het migratiebeleid beter doen aansluiten op de reële motivatie van kandidaat-migranten? Hoe denken we een integratiebeleid uit dat meer doet dan omgaan met het voldongen feit van de migratie? Daarom zou het goed zijn om een overleg rond migratie en integratie te plannen tussen alle ministers, waarbij die essentiële elementen van ons samenlevingsmodel worden afgewogen.

François De Smet
Directeur federaal
migratiecentrum Myria